

ԱՐՁԱԳԱՆԳ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅ ԿԱՐԾԵԱՅ

Մամուլը իւրաքանչիւր շրջանը՝ 32 օրնսով է :
 Ստորագրութեան տեղն է Պօլիս , Զինճիրլի—իսան վերի յարկ
 թիւ 18 :
 Գուրս երթալիք թերթից փոստայի ծախքը առնողն վրայ է :

Շրջանին գինը դահեկան կանխիկ 60
 Կիսաշրջանը » » 50
 Մէկ թիւը՝ փարայ 50
 Ծանուցմանց առօրն է դահեկան 2

ԹԻԻ 228 ՇԱՐԱԹ

Դ. ՏԱՐԻ Ե. ՇՐՋԱՆ

1872 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Ե՛կնի՝ Մահալէյի՝ երկուքնոց պաճառին
 մէջ խոշոր տոնարանկը՝ հարսանքները :

- Բարի իրիկուն , Ծերուն աղա :
- Աստուծոյ բարի՛ն , Հաճի վարպետ :
- Աղէկ նաւին հասար :

— Հասայ ամա հոգիս պերանս եկաւ . մահ
 ման քրտինքը մտայ . տոպրակները ծառքըս՝
 քիչ մնաց չիմային տակը կը մնայի կոր . Աստ
 ուած պէլան տայ աս պափօռն . տիւտիւկ ալ
 չը չալեր քի քիչ մը էւել վաղես :

— Ատա՛մ դուն ալ , գէշ մի՛ ըսեր . պէրէ
 քեաթ վէրսին Պէյ օղլուի կրակին . Պէյ օղլուն
 չ'երերնէ՝ աս երկուքնոց պափօռը ո՛ր պիտի
 գտնայինք :

— Քեզի բան մը ըսե՛մ , ուստա Սիոս , սան
 քի ըսածդ իրաւ է . աս երկուքնոց պափօռն
 ալ չըլլար նէ՝ ես Մուսալլայէն անդին չ'էի ե
 րերար :

— Ծերո՛ն աղա , էրէկ իրիկուն գէշ հաւա
 տիս մը առի , ասը կայ՛ մի . աս պափօռը պի
 տի վերցնեն եղեր :

— Մի՛ վախնար , աս պափօռը չեն վերցնեն :

չիւնքի խումբանիան աղէկ գիտէ քի աս պա
 փօռն ծուխերը մէկալ նաւերուն խեր մը չու
 նին :

— Հախ ունիս , քեզի թօհափ բան մընալ
 ըսե՛մ . աս պափօռն մէջ աչկըդ պարտոցու ,
 իլա՞ծ իշին Պէյօղլուցի մը փնտուեսնէ չես տես
 նար :

— Իսահապէթ . անո՛ք ալ աս պափօռը
 հեծնան նէ՝ մենք ալ պապա ֆինկոյին վրայ
 նստինք :

— Ան չէ ամա , տոպրակներուդ մէջը ի՞նչ
 ես լեցուցեր :

— Ուփախ թէֆէխ . ի՞նչ ընես ախպար . վե
 ըր ի՛նչ հարցնես՝ պապայիս կինը կուզեն կոր .
 Էմին էճնիւին առջիւէն կանցնէիկոր , քաջը
 չորս բոլորի պուզի պէս խըվըճըլ տեսայ , հինգ
 քաշ անկէ առի . վերը աս միսը ութը բոլորէն
 պակաս չեն տար , աղէկ եառմա չեփտալի դը
 տայ օղլուն սարը բաբայով խարըշըլ , հինգ
 կշառք ալ անկէց առի՝ երսունական կուտէն
 չորսէն ուրուպ պակաս ալ անոր տուի . Ե՛կնի
 մահալէի զաւղաւթածիին օխան հարուր վա
 րայի ծախած տօմաթէղէն ալ ութը քաջը եր
 կու բոլորի տօմաթէղ առի . հասըլը շուրասը

[Faint handwritten notes and signatures at the bottom of the page, likely belonging to the printer or publisher.]

Ծխավաճառութեան յուղարկաւորութիւնը . .
Աստուած ողորմի հոգւոյն :

Մարկոս աղա .— Տո՛ւր , տո՛ւր այս աղքատին .
Ատենօք երևելի ծխավաճառ մըն էր :

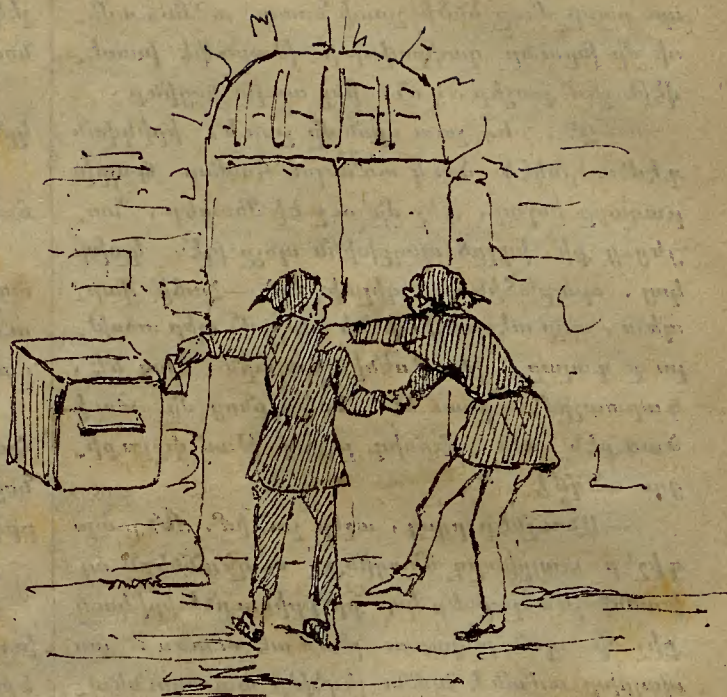
Խանութք պարապ չի մնալու համար , ծխա-
վաճառութիւնը , որի որ պատկանէ ճիւղութեան
թէպտիլ ընելու պարտաւորած :

Մէյ մ'ալ սա ընկուղին տերէնները փորձեցէք .
— Հա՛հ , աս թամամ իմ գործիս կուգայ :

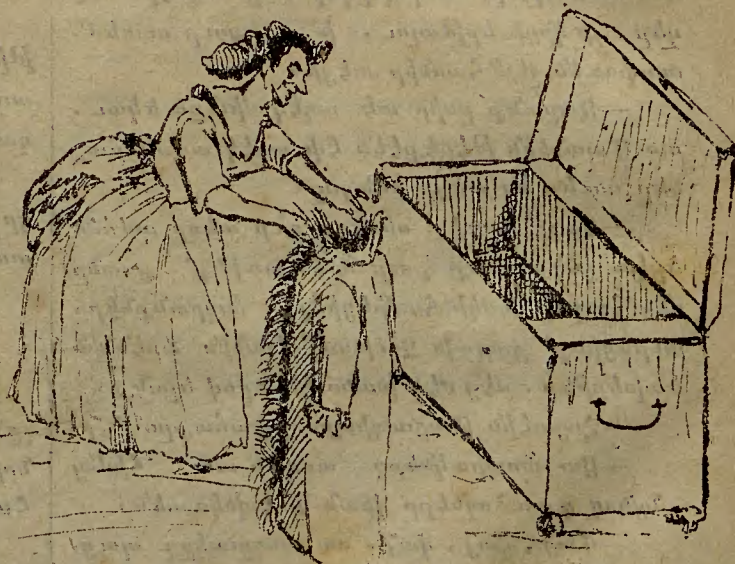
Թէ ո՛րչափ աչալըջութեամբ լեռ ու գաւառի
վրայ կը հսկեն ինքիւն գործակալները . . . .

—Սա նամակը չիտան նայիմ:
—Պատճառ . . . .
—Ես մէջը ծխախոտ դրած ըլլաս նէ . . . .
ես մէմուր եմ:

—Ամա՛ն քսակս, քսակս:
—Այդ քսակը քու ձեռքդ ի՞նչ բան ունի:
—Ես ինքի մէմուր եմ . . . .

Անթառան տուտու. — Բա՛վա՛խ, վախ. կիւ
վէները նայէ. պարէմ թխթիւնի ետքըտն
ալ իմ մեղքէս աս արալըն ընչինայի փոխուած
չըլամ:

պուրասը մայր ինծի շատի նստաւ ամմա, ամիսի մը խըտար զալզալաթի թարաֆէ խասէ վէթ չեմ քաշեր. դո՞ւն ինչ առիր նայինք:

— Չէ, ես շատ պանքը չառի, իրիկվան դէմ աժընկէկ ծուկ առնելու համար Պալըխ բաղարը ինչայ, քիչ մը ուշ էի մնացեր, նայեցայ քի խըրճ պալըխին պոչը իլէն կլօխը կայ, պալըխին ալ պլլտիկ էր՝ — Հաճի՛ վար պետ, պիր տէօրթիլիլիւնի ալըըմ. պիր տօսթլուգ դալար, թամ սէնին հարճըն. եաղ եէ, դարտաչըմ — Ըսաւ նէ՝ երկուքնոց մը տուի ծառքէն առի. բերնիդ լայըխ թամ փըլաքիցդ տեղն է:

— Անուշները ըլլայ, աչիը չունիմ. մենք այս գիշեր պալըխսող մնացինք. տալեաններն ալ խամանի չեն զարներ կոր քի իրիկունէ իրիկուն քիչ մը պան լսկառա ընես տէ ուտես. աս պալըխը աժան է ամմա լէղէթը պառպունեալին չեմ փոխեր:

— Ե՛՛, ուստա Տիօնը նայէ, պաշ թարաֆը նստեր է. կանչենք, հօս կանչենք:

— Ուստա Տիօ՛.՝ն եկու քովս. . . . .

— Օ՛, բարի իրիկուն կայ վրանիդ:

— Ատուծոյ բարին, ո՛ւր մնացիր, ախ պար. չարչիէն մենէ առաջ ելար:

— Ախպար, իրզա փաշային խօնախէն ուշատեն աճէլէ խապար խրկեր ապրանք էին ուղեր, չի կրցի երթալու. ի՞նչ ապուր ուտեմ. պաֆօսին չեմ հասնիր տէյի:

— Ապրանք ըսիր տէ աղէկ միտքս եկաւ. սա Մատնիրին թէրէքէէն էփ աղէկ աժան բաներ առեր ես տէյի իմացայ:

— Ձըգէ՛ հոգիդ սիրես. ո՛ւր տեղը աժան. երկու հոգի իրեք կտոր պան առինք՝ քսանը մէկ հազար ոսկի համրեցինք. ապրանքները աւրեցինք՝ չըպլախ Չուխաճի խանին ֆրէնկին ծախեցինք, մէյ մէկ խանութճէքով ելանք:

— Հայտէին թարապիայա չըքաճաքա՛.՛.՛:

— Սա տոպրակներդ ասդին առ. հիմայ անցնող դառձողները վրան կը կոխկուտեն:

— Վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ. սա տոպրակըդ պա՛ց, տիպէն բիս պան մը կը վազէ կոր:

— (Տոպրակը կը քալէ.) Վա՛յ, ուղղօրսող:

չէֆթալին, տօմաթէսը, միսը մէկգմէկ խառնուեր են:

— Ի՞նչ ղէն ունի. չօճուխները այըլաւիչ կընեն:

— Վար մը Եէնի-Մահալլէյէ տահա չըքաճաքլար. վափօս Շամանտուրայա կիտէճէք:

— Ոտքդ պաղնեմ, Տիօ՛ն աղա, սա տոպրակիս մէկն ալ դուն առ, անցած իրիկունան պէս կէնէ շամանտուռան չելլենք, սողրա իքի բոլոր տա Սանտալա վէրմէլի:

— Հա՛յտէ, Սիօս աղա, Տիօ՛ն աղա, սահաթը մէկը անցաւ. սըտեղաց մէյ մէկ տասնոց նետենք տէ տուն իյնանք. ղէրէ թեւերս բրդաւ. վրաս կլոխս ալ պէրպատ եղաւ:

— Գիշեր բարի:

— Գիշեր լոյս բարի. վաղը առտու շաֆախը չը նետած տեսնուինք իսկիլէն, հասնինք երկուքնոցին:

→→→→→

(+) Համբաւաւոր դայեակ մը շարունակ պէտք եղած ատենը տղաքեր քի համար տուն մը կը կանչուէր, և ամեն անգամուն խեղճ երախայները ընկայ մը չը պօռացած տալանին կը լըմընցընէ եղեր:

Օր մը երախայներուն հայրը կը հարցունէ ասոր:

— Բուզում Մամի, աս ի՞նչ ձախորդութիւն է. ամեն անգամ է՝ կուգաս զաւակներս առնելու, աս երրորդ անգամն է՝ դարձեալ զաւակս ողջ տեսնելու խսմէթ չեղաւ:

— Բալէ քայմէնի՛ կարապետ ակա, ի՞նչ կը դուռցես, ցեմ հասկընառ կող. փառք ցի տա՛ս քի մառեռնին սաղ մնայ. . . . .

* *

Քանի մը Հայ ծխաւաճառներ ապրուստ մը չը դտնելով՝ չիտակ Պատրիարքարան փոխանորդ հօր կը ներկայանան. խնդրելով որ քահանայ ձեռնադրուին:

Փոխանորդ հայրն ալ ըստ սովորութեան կրկայ իտի չըլար իտի ըսելով քանի մը օր խաղընէլէ ետքը այս մարդիկը կը ծնական ժո

զովին կը ներկայացունէ . յողովն ալ ասոնց ար-
ժանիքը հասկնալու համար քանի մը բան հար-
ցընել պատշաճ կը դատէ :

— Տասը պատուիրանքները որո՞նք են .

— Բնաւ թիւթիւն չը ծախել . . . :

— Մենք ընտրին պատուէրը չենք հարցը-
ներ կոր . Եկեղեցւոյ խորհուրդները քանի՞ են .

— Շատ , ո՞ր մէկը ըսենք . թաթըլը , Երթ ,
օրթա տօքանաքը , գօգուլու , Ենիճէ , Սամ-
սօն , բիւր սըչան , Կէօպէկ . . . :

— Ճանճմ մենք ծխախոտին տեսակները
չենք հարցներ կոր . Եկեղեցւոյ խորհուրդները
գիտէ՞ք , քրիստոնեայ՝ էք :

— Չէ , թիւթիւնն ենք . Գանի մը տարի
քահանայութիւն չըրինք որ ադ Էսնաֆին ու-
սուլը նիզամը գիտնայինք :

— Սնանկ է նէ՝ ճէհէնէմ եղիք , բաներ-
նիդ գացէք :

***

Կոստանդնուպօլիս հրատարակուած ժուռ-
նալ տը Բաթիքուլլի լրագրին մէջ հետեւեալ
վիճակացոյցը կը տեսնուի .

Բէժիի մենավաճառութեան սկսեալն ի վեր՝
Նարկիլէ գործածել սկսող 500,000 մարդ-
վարէն եկած բուռօ սիկառ .

գործածող 300,000 ”

Երեսը բսլորովին դադրեցնող 400,000 ”

Գանի մը տարուան համար ծը-

խախտ ունեցող 900,000 ”

Էնֆիէյի գործածութիւնը նոր

սկսող 100,000 ”

Երխախտի տեղ մէյ մէկ թէս-

պիհ առնող 700,000 ”

Ընդհանուր գումար 2,900,000 ”

Բէժիի ընկերութիւնը թող փաքէթները սըխը
կապէ :

***

Խասգիւղ կնկանը մէկը փողոցէն անցնող
էսկիճի Հրէայ մը կանչելով խել մը չէնէ Լապի-
շէ , և քանի մը հատ ալ անուշի Էսնաֆ կառնէ ,
ստակի տեղ Էրկանը երկու փիւսկիւսիդ ֆէ-
սէրը տալով :

Իրիկունը Էրիկը գալով կերակուրէն վերջը
կնկանը կըսէ .

— Իսկուհի՛ , սա անցած օրուան բերած
ֆէսերս հոս չը բերեմ :

— Ի՞նչ պիտի ընես :

— Բիւսկիւլները բերի աս գիշեր՝ պիտի ան-
ցընեմ :

— Քա մեղայ՛ , վայ՛ մեղքիս , ես ասօր ա-
նոնք էսկիճի եւ վուտիին տուի , տեղը անու-
շի անլըման քեռսէներ , քանի մը հատ ալ
բիւսթա առի . մէկ հատ մը չէր մնացեր . . .

— Քա Ի՞նչ կըսես , խելքիդ եկաւ . անոր
մէկ հատը տասնըութը դուրուշ է . Իրա՞ւ կ'ը-
սեսկոր , շիմտի չըլտըրըրմ :

— Քա հոգի՛ , բաթըռտըդ ինչ է . Աստ-
ուած ողորմած է . հէլպէթ չըֆըտը օր մընալ
կանցնի . . . . . :

***

Օրիորդ մը երկու Հայ երիտասարդներու
սիրահարած էր .

Օր մը այս երիտասարդները դիպուածով
երկուքը մէկտեղ պարտէղի մը մէջ Օրիորդը կը
գտնեն :

— Դուք ո՞վ էք , պարո՞ն , կըսէ մէկը միւ-
սին :

— Դուք ով կըլլաք կոր , պարոն , և հոս
Ի՞նչ բան ունիք :

— Ես այս աղջկանը բարոյապէս պաշտպա-
նըն և խոստացեալ ամուսինն եմ :

— Լռէ՛ , անպիտա՛ն , վա՛տ , հիմայ կ'ըս-
պաննեմ զքեզ :

— Ո՛հ , ալ չեմ դիմանար . համբերութեա-
նըս չափը անցաւ . այս Օրիորդին պատիւը
պաշտպանելու համար կեանքս զոհելու պատ-
րաստ եմ , օ՛ն ուրեմն , մենամարտութեան կը
հրաւիրեմ զձեզ :

— Պատրաստ եմ . բայց աղէկ գիտցիք որ
չատ սուղի պիտի նստի ձեզի :

Հետեւեալ օրուան համար ժամադրութիւն
կընեն , և կը ներկայանան որոշեալ ժամուն վը-
կայներով հանդերձ , Բէվօլլէրները կը զննուին
երկու հակառակորդը գէժմ առ դէժմ կը կե-

Նոր ընկերութեան մը անդամներն են, որոնց համար ծխախոտը արգելուած է, բայց ամէն ինչ թողտուութիւն կայ:

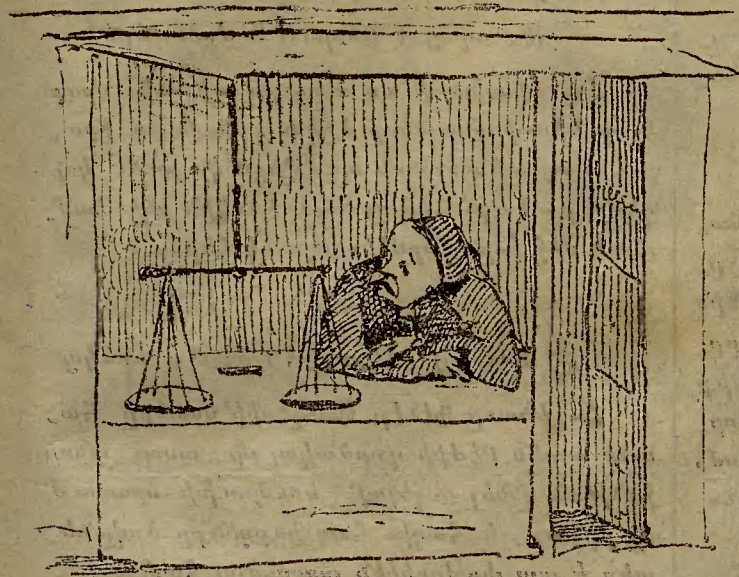
—Վա՛յ, անիծից արմատ. գիշերը պառկեցայ նէ խուժիս տօլու էր. հիմայ բան չիկայ: Աճապա, Ռէժին մուկերն ալ իրեն մէմուր ըրեր է:

Նոր արհեստ մը. « Սիկարայի կտորուանքա-
ժողովութիւն »:

Ա. տօքթօր. — Չե՛ս ըսեր, սա Ռէժին մեզի հասուցած վնասը . . .
Բ. տօքթօր. — Ի՞նչպէս:
Ա. տօքթօր. — Թիւթիւնը վերնալէն հետէ կարծեա թէ հիւանդութիւններն ալ վերցան:

Բէժիկն ծխավաճառը .— Ասանկ երթայ նէ ,
հարիւրին տասը չէ , օրը տասը փարայ ալ
տեսնելիք չունինք :

— Բէս քիւ , մէն հէշ պի մէմուրտան կօրխմա
նեմ :

Երեսխոտը առ հարկի ձգելուն համար , գոր-
ծիքներուն պէտք չի մնալով , թաղելը յարմար
դատած է :

— Հրամայեցէ՛ք , օրիորդ , հազուադիւս նը-
ուէրս :

— Այդ ի՞նչ է , միւսիւ Ատոյֆ :

— Եէնիճէ բիւռ , ձեզ միայն կընծայեմ :

նան, ատրճանակները կը պարպուին, և վկայները մեծ զարմացմամբ կը տեսնեն որ երկուքն ալ խուրու սըխը են եղեր:

* *

Բէժիի տնօրէնութիւնը կանխաւ գիտնալով որ Հայերէն ոմանք ծխախոտ չը պիտի գործածեն, ոմանք ալ պէտք եղած ծխախոտին առաջուց պատրաստած են, և վերջապէս բընաւ Հայ մը ասկէ ետքը ծխախոտ առնելիք չունի, իր գործերուն մէջ ամենեւին Հայ չգործածելէն զատ, ծրարներուն վրայ անդամ, Գաղղիարէն, Տաճկերէն և Յունարէն ծանօթութիւն դրեր՝ Հայերէն չէ դրեր:

Հիմայ Հայերուն քունը չը տանիր կոր Զողրաֆոս էֆէնտիին այս տնօրէնութեանը վրայ:

→○○○○○○←

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

(ՍԺԱՆՍ ՄԷՓԻՍՏՈՓԷԼ)

Թօիհանէ, 1 Սեպտ. առաւօտ

Տեղս թիւթիւնճի Աբսթօլը սքանչելի սիֆտահ մը ըրաւ ՚ի հաշիւ Բէժիի մենավաճառութեան: Բաղմաթիւ յաճախորդք խանութին առջևը խանուած, ապառիկ չը տալուն համար դուրսը կանխիկ պատուելով, բաքէթները եաղմայի տուին:

Պէտյիւքտէրէ, 1 Սեպտ. կէս օր

Այսօր Բէժիի ծխավաճառը հոս մէկ հատ մը ըլլալուն պատճառաւ, կէս ժամուան մէջ բոլոր խանութը պարպուեցաւ: Ծխավաճառը այնչափ ստակ շահեր է որ ասկէ վերջը ծխախոտ չպիտի ծախէ եղեր:

Թօիգալիու, 1 Սեպտ. կէս գիշեր

Հոս տեղը Բէժիի գործակալք ծխախոտ փախցնող քանի մը զինուորներու ետեւէն իշնալով, մինչև անգիի աշխարհք դադին զանոնք ձերբակալելու համար:

Աքսարայ 1 Սեպտմ: 9 ժամ, երեկոյ

Հոս ծխախոտի առուտուրը այնչափ տաք է որ ծխավաճառները երկու յաճախորդ իրարու վրայ տեսնելուն պէս ջերմ կը բռնէ կոր զիրենք: Խեղճ ծխավաճառ Եօրկին ինը ժամուան մէջ ինըսունըմէկ ապտակ կերաւ:

Կղզիի չոգենաւ, 10 ժամ, երեկոյ

Շոգենաւը Ֆէնէր-Պահչէսիի մօտերը հասած ատեն Բէժիի գործակալ մը ասոր անոր ջանթան զննել ուղղելով՝ եռմարուխի որոտում մը բրդեր, և հազիւ հազ ինքզինքը ծովը նետեր է այս փոթորիկէն ազատելու համար:

Գաղանճըլար, 2 Սեպտմ:

Պանդուխտ Հայ ննջեցելոյ մը դագաղը առանց քահանայի այս կողմէն անցած ատեն, Բէժիի գործակալ մը դագաղը վարդենլ տուաւ, և մէջինը ծխախոտ կարծելով մաքսատունը փոխադրել պիտի տար, եթէ դագաղին ծածկոցը բանալով ննջեցելոյն քիթը բերանը չ'տեսնէր:

Ա.ԶԴ

Հիմայ ընթերցողք պիտի ըսեն թէ, աս շարթու ալ Մամուլ իր թերթը ծայրէ ՚ի ծայր ծխախոտով լեցուցեր է:

Մամուլ ալ կըսէ թէ, որովհետեւ Պօլսոյ մէջ ամեն կողմ և ամեն տեղ ծխախոտի խընդիրի վրայ միայն կը խօսուի, ինք ալ հարկադրուած է միևնոյն նիւթին վրայ գրել, այդ խօսողներուն մէջէն դուրս չը մնալու համար:

ՇԱՐԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ

ԳԷՈՐԳ. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ռ. Յ. ՔԻՐԻՔԶԵԱՆ